

ЦЕНТЪР ЗА СПЕЦИАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПОДДЪРЖКА- ГРАД ВЕЛИНГРАД
БУЛ. „СЪЕДИНЕНИЕ“ 256, email: draganmanchov@abv.bg, тел: 0359 5 30 35,
<http://csop-velingrad.org>

УТВЪРЖДАВАМ:

Директор: *Елена Канлиева*
/ заповед №377/14.09.2021 г./

**ПОЛИТИКА
ЗА
ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ
В ЦСОП - ВЕЛИНГРАД**

по изпълнение
на „Механизма за противодействие на училищния тормоз между
децата и учениците в училище“ и
„Алгоритъм за прилагане на Механизма за противодействие на
училищния тормоз между децата и учениците в училище“ и
приложенията към него
/съгласно заповед РД 09- 5906/28.12.2017г . на министъра на образованието и науката/

Приета на заседание на педагогическия съвет (Протокол №
1/2021г.) **АКТУАЛНОСТ НА ПРОБЛЕМА УЧИЛИЩЕН ТОРМОЗ**

Настоящата училищна политика за противодействие на училищен тормоз е резултат от нарастващата тревожна тенденция на прояви на насилие и тормоз и във връзка с необходимост от прилагането на цялостен подход за обединяване на усилията на учители, родители, ученици и местните институции за превенция и противодействие на училищния тормоз.

Училищната политика е разработена въз основа на „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище“, утвърден със заповед РД 09-5906/28.12.2017г на министъра на образованието и науката, Алгоритъм и приложенията към него.

II. ЩО Е НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ. ВИДОВЕ. РАЗПОЗНАВАНЕ.

Тормозът в училище обхваща широк спектър от прояви. Това е явление със сериозни размери, което оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват или наблюдават.

1.Какво е насилие? Видове насилие.

Физическо насилие е „причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето”.

Психическо насилие „са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда”.

Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на СЗО е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото”.

2.Какво е тормоз?

Тормозът спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

В *Таблица 1* са разграничени нивата на различните форми на тормоз с оглед причиняване на различна по степен вреда, класификация на формите на тормоз и предприемане на съответни действия.

Тормозът между връстници се разглежда от много автори като групов феномен. Случаите на насилие се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Дан Олвеус (Olweus, 1993) определя тормоза като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група. Тормозът, независимо от това как се упражнява, е деструктивен и опасен вид насилие.

3.Характеристика на тормоза:

- 1.злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- 2.извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира от социалния живот;
- 3.повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

4.Основните групи тормоз са:

Физически тормоз – например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Вербален тормоз – словесни изрази, които имат за цел унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Включва подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Психически тормоз – например, подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

Социален тормоз – например, избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране;

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Тормозът може да се случва както във физическата среда, така и във виртуалната среда (**кибертормоз**) - чрез интернет или мобилен телефон. Тук спада разпространяването на:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронните средства за комуникация или в социалните мрежи;

- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис в интернет или по други канали без негово съгласие, кражба на самоличност, разпространение на слухове в социалните мрежи др.

5.Разпознаване на тормоза и насилието:

А/ Един от признаците, че дете може би е жертва на кибертормоз, е рязката смяна на настроението и поведението му при използване на интернет или при получаване на обаждане по мобилен телефон – например детето става мълчаливо и боязливо.

Б/ Разпознаването на физическото насилие включва следните физически и поведенчески показатели:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;

- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едностранни отговори;

- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;

- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;

- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;

- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;

- влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;

- чести отсъствия от определени учебни часове;

В/ Разпознаването на психическото насилие включва следните физически и поведенчески показатели:

- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;

- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;

- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;

- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, самозанемаряване (постоянно обличане на едни същи дрехи или отказ да сресва косата си);
- психосоматични симптоми.

Г/ Разпознаването на сексуалното насилие включва както изброената по-горе симптоматика, така и различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възрастова група деца).

III. ЦЕЛ НА ПОЛИТИКАТА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА В ЦСОП - ВЕЛИНГРАД

Насърчаване на асърчава положителните взаимоотношения. За постигане на целите на тази политика работещите в центъра гарантират, че учениците са наясно, че всеки проблем, свързан с тормоз, ще бъде разгледан внимателно и ефективно.

Персоналът на центъра докладва на директора/зам.директора и родителите по отношение на техните опасения относно тормоза. Родителите подкрепят политиката за противодействие на училищен тормоз като подпомагат координационен съвет, участват в мероприятия в ЦСОП. Координационния съвет предоставя доказателства, за да се идентифицират силните страни на центъра и областите, които могат да се подобрят.

В центъра се извършват дейности за: яснота, сближаване, добра организация, предотвратяване и реагиране на тормоз и подкрепа за всички.

Главна цел: предотвратяване и свеждане до минимум агресивното поведение.

IV. РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПОЛИТИКАТА В ЦСОП-ВЕЛИНГРАД ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ НА РАВНИЩЕ ЦЕНТЪР И НА РАВНИЩЕ КЛАС-ПАРАЛЕЛКА. ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИ ПО ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ (РЕАКЦИЯ).

1. Същност

Тормозът в Центъра не се толерира. Извършват се дейности по *превенция* и *интервенция (реакция)*, които се осъществяват на **равнище център** и на **равнище клас**; **родителите** са неизменни участници в процеса на превенция и на интервенция; осигуряват се основните **ресурси** и се работи съвместно с **институциите**, за да може ефективно да противодейства на насилието.

ЦСОП работи за изграждането на система за управление на поведението както в класната стая, така и в общността.

Основният **принцип** в ЦСОП е прилагането на цялостен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна, безопасна и подкрепяща среда.

При прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и прилага от цялата учително-родителска общност и се подкрепя от институциите, се постига напредък в справянето с насилието.

Политиката включва мерки и дейности за превенция и намеса(реакция), както и разписани механизми и отговорности за действие в ситуации на насилие или в риск от насилие.

Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и елиминиране на рисковите фактори, допринасящи за насилие.

Интервенциите включват действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на тормоз, като се отчитат индивидуалните потребности на всяко

дете, въввлечено пряко или косвено в ситуацията, и се прилага принципа на най-добрия интерес на детето.

Основен въпрос в ЦСОП е да се развива капацитета на учителите, служителите, учениците и родителите да реагират на различните форми на тормоз. При констатиране на такъв дефицит - да се планира обучение за допълнителна подкрепа на педагозите за работа с ученици с деструктивно поведение, проявяващи тормоз в училище. Да се търси сътрудничеството с други, външни за училището служби, организации или институции. В училище да се изгради ефективна система за дежурства и пропускателен режим.

За да се набележат превантивни мерки в ЦСОП е важно персонала, родителите и учениците да са информирани за проявите на насилие и тормоз, видовете поведение, които те включват, както и белезите, по които да бъдат разпознати, както и да се направи конкретна оценка на проявите и нивото на тормоз в центъра.

Комплексът от превантивни мерки в ЦСОП-ВЕЛИНГРАД включва всички възможни аспекти и форми на тормоза, фокусиране на вниманието върху участието на всички групи и планиране на ниво център и на ниво клас-паралелка.

2. Разработване и въвеждане на система за предотвратяване и противодействие на тормоза в ЦСОП

На ниво центъра са залегнали **принципи и ценности** за ненасилие, основаващи се на комуникация, мотивация, корекция и добра организация.

2.1. Дейности на равнище ЦСОП:

А/Превенция на тормоза на ниво училище включва следните дейности: оценка на проблема, създаване на координационен съвет, изготвяне на план за противодействие на училищния тормоз и създаване на единни училищни правила.

1. Оценка и анализ на проблема

Оценката в ЦСОП-ВЕЛИНГРАД се извършва при подаден сигнал от класен ръководител.

Оценката (пакет от психологически инструменти-*Приложение 3*) се организира от ръководството и психолога и за тази цел се използват инструменти като анкети с ученици и учители, разговори с родителите, превантивни дейности с представители на институциите и др. Чрез оценката на проблема се дава отговор на въпросите: Осъзнава ли се проблемът и какво се знае за него? Кои видове и какви форми на тормоз има в училището? Колко често те се проявяват? Къде са местата, на които най-често се случват? Кои са участниците? Как се е реагирало до момента? Какво следва да се предприеме, за да бъде реакцията ефективна?

Резултатите от оценката и наличието на проблем се обсъждат на педагогически съвет с участието и на непедагогическия персонал, а в подходящ формат – и с родителите и децата. Правилата и процедурите за недопускане на прояви на насилие и тормоз в ЦСОП е необходимо да се допълват и актуализират; да се изгради система за превенция в клас – учениците да бъдат включени в подходящи образователни дейности, ателиета, които да ги възпитават в уважение и толерантност към различията, да изграждат етика на взаимоотношенията, кое поведение е приемливо и кое – не и как да реагират на неприемливо поведение. Необходимо е възпитаване у децата на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията.

2. Създаване на координационен съвет

В ЦСОП-Велинград има изградени два Координационни съвета с ясни функции и делегирани отговорности, който отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза. За учебната 2021/2022г. съветите са в състав:

За Велинград:

Председател: Емилия Кадьова - психолог

Членове: 1. Тамара Маргова- ЗДУД

2. Катя Кирякова – ст.учител

3. Катерина Балабанова- родител

4. Николай Мешков – ст. учител

За Ракитово:

Председател: Даринка Печалова – психолог

Членове: 1. Лазарина Янушева – ЗДУД

2. Веска Тодорова - родител

3. Изготвяне на план за противодействие на училищния тормоз за съответната учебна година

На базата на извършената оценка в началото на всяка учебна година координационният съвет изготвя план за съответната учебна година за противодействие на училищния тормоз. Този план съдържа описание на всички дейности по превенция и интервенция и е със срок една учебна година.

1. Актуализиране на членовете на координационните съвети.
със Заповед на Директора

Срок: м. IX
Отг. КС

2. Актуализиране на Механизъм, Алгоритъм за прилагане, Система за взаимодействие с лични лекари. Провеждане на инструктаж на педагогическите и непедагогическите служители за реакция в случай на инцидент.

Срок: м. IX
Отг.: КС

3. Определяне на отговорници за подпомагане дейността на КС.

Срок: м. X
Отг.: КС

4. Запознаване на учениците със същността на тормоза, проявите и участниците в процеса; обобщените резултати от проведените анкети; същността и вредата от разпространението и използването на наркотици и психоактивни вещества.

Срок: м. XI
Отг.: КС, Кл.р-ли, психолог

5. Оценка на проблема за тормоза, чрез мнението на учениците – с помощта на стандартизиран въпросник (анкета).

Срок: м. X
Отг. КС, психолог

6. Анализ на проявите на училищен тормоз и наличните правила и решения за справяне с него – честота на булинг, форми, резултати, последствия, налични и липсващи правила.

Срок: м. VI, КС,
Отг. психолог

7. Запознаване на учители, ученици и родители с механизъм против тормоз, правилата и процедурите за реагиране в ситуации на тормоз, система за взаимодействие с лични лекари, обобщени резултати от анкета тормоз

Срок: м. X
Отг. КС и Кл.р-ли

8. Провеждане на системна разяснителна работа по проблемите с противообществените прояви сред малолетните и непълнолетните. Изнасяне на беседи, ролеви игри и тренинги, открити уроци с участието на родителите в подкрепа на учителите за превенция и противодействие на насилието по подходящи теми, съвместно с МКБППМН.

Срок. 15.09.2021-31.07.2022 /По график/

УКС и МКБППМН

9. Провеждане на индивидуални консултации и срещи с деца, понасящи или извършители на тормоз или противообществена проява; деца в риск и с проблемно поведение; деца-от непълни семейства с проблеми, свързани с адаптирането им, създаващи реални

предпоставки за отклонения в поведението и възникване на трудности в хода на УВП. Оказване на пряка индивидуална помощ с оглед на всеки конкретен инцидент и организация на цялостна мултидисциплинарна подкрепа за спиране на тормоза в конкретния клас.

Срок.15.09.2021-31.07.2022.

Отг. КС и Кл.р-ли

10. Изпълнение на мерки от МЕЖДУИНСТИТУЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ за превенция на агресията и за засилване на сигурността в образователните институции.

Срок.15.09.2021-31.07.2022.

Отг. КС и Кл.р-ли

11. Периодично разглеждане нарушенията на Вътрешните правила за дейността на центъра и ПВТР на учениците с рисково поведение след подадени доклади от класните ръководители.

Срок.15.09.2021-31.07.2022.

Отг. КС и Кл.р-ли

12. Предприемане на мерки: -Разговор с родители за изясняване на рискови фактори от външна среда на детето; Привличане на родител, като партньор за решаване на проблемни ситуации;-Включване на проблемните ученици в определени извънкласни дейности с превантивен характер. -Насочване към определяне на обществени възпитатели за въздействие върху проблемните ученици. -Изготвяне на предложения пред ПС за налагане на санкции на ученици.

Срок.15.09.2021-31.07.2022.

Отг. КС и Кл.р-ли

13. Водене на единен регистър за регистриране на ситуации на тормоз в училището. Регистърът да включва описание на ситуацията, вида тормоз, участници, наблюдатели, предприети мерки.

Срок.15.09.2021-31.07.2022.

Отг. КС и Кл.р-ли

4.Създаване и актуализиране на единни правила в ЦСОП

Създаването на единни правила е неизменна част от превантивните дейности, които се предприемат в центъра. Този процес се свързва със следните дейности:

- 4.1. формулиране на общи правила на поведение и ценности,
- 4.2. договаряне на единен механизъм, включително разписани ясни отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие;
- 4.3. разработване на предложения за промени във Вътрешните правила за дейностите на центъра и обсъждането им с педагогическия персонал; Приемане на съгласуваните промени;
- 4.4. прилагане на терапевтични програми за развитие на личните и социалните умения на децата;
- 4.5. ясно разпределение на конкретни отговорности на всички служители в ЦСОП;
- 4.6. подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че има риск от извършване на насилие/ тормоз;
- 4.7. подобряване на системата за съобщаване на случаи на тормоз (въвеждане на нови форми и канали, гарантиране на конфиденциалност);
- 4.8. включване на експертите, родителите, отговорните служби, организациите и специалистите, както и самите ученици в процеса на създаване и реализиране на всички интервенции;
- 4.9. повишаване квалификацията на учителите и помощния персонал чрез провеждане на специализирани обучения за справяне с критични ситуации, превенция и противодействие на насилието и тормоза в центъра;
- 4.10. осигуряване на адекватна и безопасна психо-социална и образователна среда, подобряване на физическата среда, недопускане на насилие/тормоз в центъра и създаване на условия за формирането на класа като общност;
- 4.11. насочване към здравни и социални услуги за децата и техните семейства.

Б/ Интервенцията на ниво център включва водене на дневник и процедури за управление на информацията, инициране на работа по случай и взаимодействие с други служби.

1. Водене на дневник със случаи и управление на информацията

В ЦСОП- Велинград се водят два дневника: за Велинград и за Ракитово

Дневникът за случаи на тормоз е предназначен единствено за целите на анализа и планирането на цялостна политика за противодействие на насилието и тормоза в центъра.

В Дневника със случаи се документират единствено ситуациите, съответстващи на нива две и три според приетата класификация (Таблица 1), при които е необходима намесата на координационния съвет. Ситуацията, която следва да се впише в Дневника за случаи, съдържа следната информация: дата; какво се е случило – кратко описание на ситуацията, кога се е случило, кои са участниците; кой служител е регистрирал ситуацията – име и подпис; какво е предприето като действия (интервенция); кои отговорни участници са информирани (институции, органи, родители); как е приключила ситуацията или на какъв етап е, и какво предстои.

На базата на вписаните ситуации, координационните екипи извършват оценка на риска. Екипите са отговорни за анализа и разпознаването на ученици, които участват и се въвличат в ситуации на тормоз, без значение дали извършват прояви или са пострадали от насилието. Анализът е подчинен за определяне на цели на индивидуална работа по случай с ученик, който се намира в ситуация на риск. Екипите създават процедура за откриване и работа по случай.

2. Процедура за откриване и работа по случай

При предприемане на индивидуална работа по случай с ученик на базата на направения анализ, координирането на работата се осъществява от психолог. Информацията за вписаните в Дневника случаи на училищен тормоз се съхранява само при психолога, или, по изключение, при друг член на координационния съвет, определен от директора.

Таблица 1.

КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФОРМИТЕ НА ТОРМОЗ И ПРЕДПРИЕМАНЕ НА СЪОТВЕТНИ ДЕЙСТВИЯ			
Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документ иране	Последователност на процедурите за интервенция
ПЪРВО НИВО - НИСКО НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА: <ul style="list-style-type: none"> • Форми на физически тормоз са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. • Форми на вербален тормоз са например: подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди, нецензурни/неприлични коментари; • Форми на психически тормоз са например: омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругаене, 	<p>На първо ниво, по правило, действията се предприемат автономно от класен ръководител или учител заедно с родител, като се предприема педагогическа работа – индивидуално, за група ученици или за целия клас.</p> <p>При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват.</p>	<p>Ситуациите от първо ниво не се регистрират.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз – подробно информиране за случилото се от всички участници. 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 3) Уведомяване на родител 4) Консултации - предприемане на

<p>клеветене, измисляне на прякори.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на социален тормоз са например: подмятане на коментари, подиграване, изключване от групови или съвместни дейности, фаворитизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове. • Форми на сексуален тормоз са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст. • Форми на кибертормоз са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.) 	<p>По изключение, ако насилственото поведение се повтаря, педагогическата работа не дава резултат, последствията са по-сериозни, ако се касае за насилие от страна на група към индивид или ако едно и също дете или ученик бива тормозено нееднократно в ситуации, класифицирани като първо ниво, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от нива две или т.н.</p>		<p>индивидуални разговори с участниците.</p> <p>5) Мерки и действия от страна на класен ръководител- намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите.</p> <p>6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.</p>
<p>Ниво на тормоз</p>	<p>Отговор на училището</p>	<p>Документ иране</p>	<p>Последователност на процедурите за интервенция</p>
<p>ВТОРО НИВО – ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛАТА ИЛИ С ПО-СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на физически тормоз са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса. • Форми на вербален тормоз са например: подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди; • Форми на психически тормоз са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация. • Форми на социален тормоз са например: интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване. • Форми на сексуален тормоз са например: сексуално докосване, показване на 	<p>На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител заедно с психолог , представител на координационния съвет и директор и задължително участие на родител.</p> <p>Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да се обърне към отделите за закрила на детето.</p> <p>Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.</p>	<p>Ситуацията на тормоз се описва в Дневника за ситуации на тормоз и се предприема работа по случай.</p> <p>Възстановяване на щети при наличие на такива.</p>	<p>1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз.</p> <p>2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници.</p> <p>3) Уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията при ситуации с по-сериозни последици по преценка на класния ръководител заедно с психолога или директора; Уведомяването е задължително и незабавно, когато се отнася до случаи на сексуален тормоз, проявяващи се в подтикване или принуждаване към сексуални действия.</p> <p>4) Уведомяване на родител.</p> <p>5) Консултации.</p> <p>6) Мерки и действия - работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на индивидуална работа по случай с ученик в риск от</p>

<p>порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на кибертормоз са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение. 			<p>тормоз и разписване на индивидуална програма. 7) Мониторинг на предприетите мерки и действия.</p>
<p>Ниво на тормоз</p>	<p>Отговор на училището</p>	<p>Документ иране</p>	<p>Последователност на процедурите за интервенция</p>
<p>ТРЕТО НИВО – ЗЛОУПОТРЕБА СЪС СИЛА, КАКТО И ПРИ ЕКСТРЕМНИ СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО ИЛИ ЗА ТЕЛЕСНИЯ ИНТЕГРИТЕТ, ЗА КОИТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на физически тормоз са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие. • Форми на вербален тормоз са например: закани, заплахи, обиди, клетви, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение и др.; • Форми на психически тормоз са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотични вещества, включване в деструктивни групи и организации. • Форми на социален тормоз са например: заплахи, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които нараняват други. • Форми на сексуален тормоз са например: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, 	<p>На трето ниво, по правило, уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става незабавно от служителя на училището, идентифицирал тормоза. Действията на ниво училище се предприемат от директор заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира центъра за социална работа, отделите за закрила на детето и/или полицията. Отговорът на училището може да включва насочване към местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; съставяне на Протокол за тормоз и</p>	<p>Ситуацията е на тормоз от трето ниво се описват в Дневника за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със закона.</p> <p>Ако друга организация или услуга е въввлечена в работата с ученика, училището установява връзка с тези</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз и незабавно уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията. 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участниците. 3) Уведомяване на родител. 4) Консултации-приемане на индивидуални разговори с участниците. 5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора. 6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

<p>изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на кибертормоз са например: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение, заснемане на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки на детска порнография. 	<p>възстановяване на щетата; включване на учениците в допълнителни програми, насочване към услуги в общността.</p>	<p>организации и или услуги и хармонизирани дейностите</p>	
--	--	--	--

3. Насочване на случай от ЦСОП-Велинград към други служби.

При идентифициране на ситуация на тормоз, следва незабавно да се уведомят органите за закрила на детето: ОЗД и/или полиция.

Уведомяването е задължение на всеки гражданин по силата на Закона за закрила на детето (ЗЗД), следователно сигнал до отдел „Закрила на детето“ и/или Районно управление „Полиция“ трябва да подаде гражданинът или служителят на училището, идентифицирал тормоза. Това може да бъде учител, възпитател, директор, психолог, служител от непедагогическия персонал, както и Координационният съвет като колективен орган.

Конкретните стъпки при подаване на сигнал за тормоз към външни служби са представени в *Приложение 2*.

Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция.

2.2. Дейности на равнище клас:

A/ Превенционна тормоза на равнище клас включва обучителни дейности и работа с класа.

При работа на равнище клас се прилагат всички форми на групова работа, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит, като се използват часове по учебни предмети от задължителните учебни часове, различни извънкласни и извънучилищни дейности. Водеща роля в тях има класния ръководител.

Необходимо е да се извеждат теми от учебното съдържание, които може да се използват за работа и анализ по проблема насилие, свързани с правата на децата, ценностите, социалните роли, функционирането на групите и институциите и т.н.

Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие, като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Децата трябва да се стимулират първо сами да дават отговори на поставените въпроси, а след това да се предлагат официални дефиниции. Всяка първа дискусия трябва да започне с договаряне на правилата за работа, като например – всеки има право да каже какво мисли, всеки има право да бъде изслушан, мненията не се омаловажават и т.н.

Основните теми могат да бъдат:

1. Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го и как можем да докладваме за случаи на тормоз?

2. Какви са преживяванията на извършителя, последователите, потърпевшия и наблюдателите? (някои видове поведение като присмиването може да изглеждат като игра или

шега, но обиждат и водят до негативни емоции у този, към когото са насочени и до това той да се чувства унижен или заплашен).

3. Как се чувстваме, когато видим прояви на тормоз и какво правим?

4. Какво можем и искаме да направим?

5. Кои са основните ценности, правила на поведение, които следва да приемем? Как можем да ги прилагаме? Използване на емоционални табла, поведенчески игри.

Разглеждането на последната тема трябва да завърши с изработването на обща правила на поведение и договаряне на процедура, в случай на нарушаване на правилата. Правилата се пишат и се поставят на видно място в класната стая, за да могат децата да се придържат към тях в конкретни ситуации.

Б/ Интервенцията на равнище клас се отнася до ситуациите от ниво едно и две според приетата класификация (*Таблица 1*).

Необходимо е да се реализират съвместни действия между класен ръководител или учител и училищен психолог

Когато са налице поредица от ситуации от първо ниво, в което са въввлечени различни участници, може да се предприемат допълнителни занятия с целия клас с подкрепата на психолога. За целта би могъл да се покани и външен за училището специалист.

Ако са налице други повторяеми фактори – например ситуациите се случват по едно и също време или в един и същи час и т.н., тези фактори следва да се вземат предвид и по преценка на класен ръководител и/или учител, който ги констатира, да се информира координационния съвет. Ситуацията от второ ниво се вписва в Дневника за случаи на тормоз, като са определени участниците, направен е анализ от координационния съвет и са предприети мерки, които могат да включват индивидуална работа по случай и/или работа с класа/класовете.

3. Включване на родители

Привличането на родителите е важна част от реализирането на програмата и важно условие за нейната ефективност. Родителите се привличат като партньори в дейностите по превенция, както и в случаите на интервенция.

Родителското съдействие може да има различни измерения, като:

- родители - специалисти от областта на помагащите професии (психолози, социални работници, медиатори, лекари др.) или други професии, които могат да бъдат полезни, включително журналисти, спортисти, драматурзи, композитори, музиканти, художници, режисьори и други, с чиято помощ могат да се реализират ценни училищни инициативи;
- родители, които могат да се включат в групи за придружаване на определени групи деца по пътя от дома до училището и обратно;
- родители, които могат да станат посредници между центъра и родителите или други организации и институции;
- родители, които могат да осигуряват ресурси – в натурални показатели, услуги или финансови средства, за изпълнение на дейностите в центъра.

При включване на родителите се има предвид следното:

- във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от центъра действия за разрешаване на ситуацията;

- родителите да не критикуват другото дете или групата деца, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна;

- родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете или деца от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;

- разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се предостави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;

- от разговора могат да бъдат изведени конкретни договорености кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;
- учителят може да насочи родителите за консултация с психолога или с други специалисти при необходимост

4. Ресурсна обезпеченост – ръководството в ЦСОП е необходимо да осигури:

- 4.1. проучване на необходимостта от повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с тормоз и провеждане на обучение за служителите;
- 4.2. изградени механизми за взаимодействие с различни институции;
- 4.3. обучени специалисти за интервенция в ситуации на тормоз в ЦСОП, а при липса на такива да се обърне към външни специалисти, които са обучени за интервенция в ситуации на тормоз;
- 4.4. предоставяне на информация, материали по темата за насилието и тормоза, информация за наличните ресурси в общността и други.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1.

НАСОКИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ

1. Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз.
2. Подход за възстановяване на щетата.
3. Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие или тормоз.
4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността.
5. Действия при насилие на дете/ученик срещу член на екипа на ЦСОП.
6. Действията при насилие на възрастен срещу ученик.

Намесата и справянето с конкретни ситуации на тормоз и насилие е част от цялостната политика на центъра срещу насилието. Намесата на възрастните следва внимателно да се обмисли и планира. Тя трябва да бъде последователно прилагана от цялата общност, за да бъде максимално ефективна.

Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата, както и поведението, което е неприемливо. Тези ситуации представляват първо ниво от приетата класификация (*Таблица 1*). Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически измерения.

1. Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз

По-голямата част от ситуацияите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои – от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, в които не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Следното би могло да помогне за правилна оценка на ситуацията:

- ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шегички, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра;
- ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз;
- когато се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение

може да бъде определено като тормоз е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма.

Задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел или за която е получил сигнал (от дете, родител или друг служител от училището):

- в случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;
- не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на детето, което е нанесло тормоза и на други деца, защото това може да урони неговото достойнство. Фокусът на интервенцията трябва да бъде насочен към децата-свидетели на тормоза, към средата, а не към участниците в ситуацията на насилие;
- когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата или да се наложи друга предварително съгласувана мярка.

2. Подход за възстановяване на щетата

Подходът за възстановяване на щетата се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена на друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази посока. Важно е преди да се прилага подходът да бъде предварително съгласуван с цялата общност, включително и с децата, и да бъде част от политиката на ЦСОП. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Възстановяването на щетите успешно може да се прилага за материални и за нематериални щети.

Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най-добре този подход да се приложи от класния ръководител, педагогическия съветник/училищния психолог на детето. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан:

- като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете;
- ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам предлага как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово предложение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Този процес се посредничи от класния ръководител или училищния психолог;
- след изясняване на ситуацията и постигане на договореност, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка. Класният ръководител може да потърси съдействие и от другите учители, които също да наблюдават поведението на децата и да реагират своевременно. Училищният психолог също може да подпомогне работата на учителя като наблюдава детето във взаимоотношенията му с другите деца и даде насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост;
- при преценка, може да бъде насочено към услуги в общността.

3. Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие или тормоз

При повторна ситуация на насилие или когато има случай на тежък инцидент се следват предписанията от механизма, описани в *Таблица 1*. Класификация на формите на тормоз и предприемане на съответни действия:

- при тежки инциденти се препоръчва работа в групов формат (например работа с целия клас), като кризисната интервенция е от минимум 45 минути до 1 час и 30 мин. в определени рамки –затворено пространство, в което участниците не допускат нови лица, и др. По този начин се предлага пространство, в което да се вентилират емоциите от преживяното и да се даде възможност за преработка. Най-подходящо е тази интервенция да бъде извършвана от училищния психолог, а при липсата на специалист да се обърнат веднага към специалист или услуга в общността. Честа спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата” и наказване на „насилника”. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от разбиране и емпатия (съпреживяване), за да може то да развие това чувство към другите. Липсата на емпатия е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз;
- работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение. Важно е класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;
- погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстниците. При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се разговаря с него какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;
- необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- детето трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно ако насилието се повтори. Може да му се предложи да поговори с училищния психолог;
- не е препоръчително да се прави среща между детето, върху което е упражнено насилието, и детето, което е извършило насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици;
- наблюдавайте детето в следващите дни, за да се уверите как се чувства и при необходимост отново разговаряйте с него;
- необходимо е да се работи с наблюдателите не само на нивото на превенцията, но и след ситуация на тормоз;
- не се отстраняват наблюдателите, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз, като всички, които са били там, следва да видят какво се прави съгласно правилата на училището;
- валидизират се правилата и етиката на поведението и се подкрепят тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;
- насърчава се убеждение за отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая. Насърчаване за грижа спрямо тормозеното дете. При преценка детето може да бъде насочено към услуги в общността.

4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността

Насочването на детето и неговите родители към консултация и психологическа работа следва да се осъществява от психолога или от класния ръководител. Насочващият трябва да е запознат с услугите в общността и да даде пълна и конкретна информация на родителите за възможните услуги и програми – къде може да се консултират, колко струват консултациите, какво представляват консултациите, какъв е метода на работа и т.н. Всяко училище следва да има актуална информация за наличните услуги в общността, като центрове за превенция и консултативни кабинети към местните комисии за борба срещу противообществените прояви

на малолетните и непълнолетните, центрове за обществена подкрепа, комплекси за социални услуги, общински съвети по наркотичните вещества, програми, предлагани от неправителствени организации и др. Важно е насочването да се направи конкретно и с грижа, за да могат родителите и детето да се възползват, а не да го приемат като мярка за наказание.

5. Действия при насилие на дете/ученик срещу член на екипа на институцията
Действието се прекратява незабавно от възрастен, който е в близост до мястото на извършеното насилие. Оказва се помощ в случай, че има пострадал/пострадали. Детето трябва да бъде отделено с оглед на възстановяване на сигурността. Отделянето на детето може да бъде временно до успокояването му, осъществява се психологическо консултиране/кризисна интервенция. Уведомяват се родителите на детето. С детето започват дейности за установяване на причините, изясняване на ситуацията, оценка на проблема. С него задължително разговаря психолог или педагогически съветник. Последният дава становище след оценката на проблема и поведението за целите на вземането на решение за последствията от Педагогическия съвет. Детската градина/училището организира провеждане на педагогически съвет за вземане на решение за последващи действия. Обсъждат се възможни действия и се прави план за работа с детето.

6. Действията при насилие на възрастен срещу ученик

При насилие на възрастен над дете незабавно се подава сигнал към ОЗД и/или полиция и се свиква Координационния механизъм за дете в риск. Детската градина, училището, центъра за подкрепа за личностно развитие, специализираното обслужващо звено извършват последователни действия – описани в Приложение 2: Кога, кой и къде може да подава сигнал за дете в риск? С пострадалото дете разговаря психолог или педагогически съветник, който прави оценка и изготвя становище.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2.

КОГА, КОЙ И КЪДЕ МОЖЕ ДА ПОДАВА СИГНАЛ ЗА ДЕТЕ В РИСК?

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?

Съгласно Закона за закрила на детето (чл. 7, ал. 1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане”, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи. Съгласно ал. 2 „Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна“.

2. Кой подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

При идентифициране на случаи на насилие и тормоз на ученици в ЦСОП-Велинград директорът на центъра следва да бъде незабавно уведомен. От страна на институцията сигналът се подава от директора. Всеки член на ЦСОП, който е станал свидетел на ситуация на насилие и тормоз, е длъжен незабавно да уведоми ОЗД и /или полицията. Съгласно Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето (чл. 10, ал. 5) в случаите, отнасящи се до насилие над дете, се разглеждат и анонимни сигнали. В случай на подозрение за ситуация на тормоз, всеки служител в институцията може да проведе консултация, като се свърже с Националната телефонна линия за деца и разговаря с консултант на телефон **116 111**, а в ситуации на кибернасилие и кибертормоз – да се свърже с Националния център за безопасен интернет на телефон **124 123** или чрез сайта **www.safenet.bg**.

3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

Към Държавната агенция за закрила на детето функционира Национална телефонна линия за деца 116 111, която работи 24 часа в денонощието. Линията е с национално покритие, достъпна от територията на цялата страна, напълно безплатна за обаждращите се, независимо дали звънят от стационарен или мобилен телефон. Националната

телефонна линия за деца предоставя консултиране, информиране и помощ по всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца. Към нея при необходимост могат да се обръщат за съдействие и професионалисти. В случаи, касаещи насилие и тормоз в интернет (кибернасилие и кибертормоз), сигнал може да се подава към Националния център за безопасен интернет. Към центъра функционира консултативна линия, отворена в работните дни между 10 и 16 часа на телефон 124 123, имейл helpline@online.bg и чат в сайта www.safenet.bg. Консултациите на линията са анонимни и на нея могат да се свързват както деца, така и професионалисти и родители. Сигнал може да бъде подаден и към националния телефон за спешни повиквания: 112. Според Координационния механизъм, в случай че сигналът за насилие бъде приет от някой от визираните органи за закрила – получен от дирекция „Социално подпомагане“ (отдел за закрила на детето), Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи, съгласно чл. 7 от Закона за закрила на детето той е длъжен да уведоми за това останалите незабавно до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналът се изпраща в дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето. Съгласно Координационния механизъм във всеки един отдел „Закрила на детето“ при дирекция „Социално подпомагане“ началникът на отдела е на разположение, като той определя отговорен социален работник. В отдел „Закрила на детето“ определеният отговорен социален работник извършва проверката на сигнала до 24 часа от неговото постъпване. При проучването на сигнала социалният работник може да потърси съдействие от страна на ЦСОП – информация за детето, за взаимоотношенията му с децата, впечатленията на учителите, т.е. информация, с която да бъде направена оценка на случая. При проучването на сигнала и предприемането на действия се изисква работа в екип от страна на различни специалисти, за да се направи точна оценка и да бъдат съгласувани действията на различните специалисти. В случай че бъде установен риск за детето, трябва да бъдат предприети мерки за закрила и да започне работа по случая. Изготвя се общ план, в който се описват планираните мерки, като социалният работник е отговорен и следи за изпълнението на плана. Мултидисциплинарният екип на местно равнище следва да си постави единна стратегическа цел, за постигането на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе участници в мултидисциплинарния екип набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни, съобразно собствените си правомощия и в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи бъде подкрепено със съдействието на останалите участници и в същото време това да спомогне за крайния резултат – дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете. Ролята на социалния работник е свързана с проучване на семейната среда и предприемане на мерки за закрила. В същото време той има правомощията и ангажимента да консултира родителите, да подпомогне тяхната ангажираност в работата с детето на равнище детска градина/училище. Социалният работник може да консултира семейството, да насочи родителите и детето към подходящи социални услуги и консултации.

ЦЕНТЪР ЗА СПЕЦИАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПОДДЪРЖКА- ГРАД ВЕЛИНГРАД
БУЛ. „СЪЕДИНЕНИЕ“ 256, email: draganmanchov@abv.bg, тел: 0359 5 30 35,
[://csop-velingrad.org](http://csop-velingrad.org)

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
КООРДИНАЦИОНЕН СЪВЕТ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ
ЦСОП-ВЕЛИНГРАД
/база/

ДОКЛАД

за ситуация на тормоз в ЦСОП-ВЕЛИНГРАД

1. Дата
2. Описание на ситуацията:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
3. Кога се е случило:
(час, в междучасие, преди или след часовете)
4. Кой са участниците?
 - 4.1. Упражняващи тормоза:
.....
 - 4.2. Жертви на тормоза:
.....
 - 4.3. Наблюдатели:
.....
5. Предприети действия (интервенция):
.....
.....

Дата на изготвяне:

Служител регистрирал ситуацията:

Длъжност:

УТВЪРЖДАВАМ:

Директор: *Елена Канлиева*

/Заповед №377/14.09.2021 г.

План- график

за работа на **КООРДИНАЦИОНЕН СЪВЕТ** за превенция и справяне с тормоза, насилието и асоциалните прояви на учениците в ЦСОП-Велинград

Актуализиран и приет на заседание на Педагогическия съвет с Протокол №1/2021г.

Координационен съвет за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в ЦСОП през учебната 2021/2022 година са два в състав:

За Велинград:

Председател: Емилия Кадъова - психолог

Членове: 1. Тамара Маргова- ЗДУД

2. Катя Кирякова – ст.учител

3. Катерина Балабанова- родител

4. Николай Мешков – ст.учител

За Ракиово:

Председател: Даринка Печалова – психолог

Членове: 1. Лазарина Янушева – ЗДУД

2. Веска Тодорова - родител

I. Основни принципи: прилагане на цялостен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна и подкрепяща среда.

II. Цел:

1. Противодействие на тормоза между децата и учениците в центъра чрез прилагане на последователна и целенасочена политика, която да се споделя и следва от цялата общност и се подкрепя от всички отговорни институции.
2. Изграждане на умения и техники за справяне с различните форми на насилие.

III. Задачи:

1. Да се ограничат проявите на тормоз и агресия между учениците в ЦСОП.

2. В извършването на този процес да се мобилизират и координират усилията на педагогическата и непдагогическа общност, на учениците, на родителите и всички извънучилищни институции, организации и служби.
3. Да се изгради система за превенция и интервенция в центъра за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците и въведе защитна мрежа от правила за задълженията на всички по темата.

IV. Дейности:

1. Актуализиране състава на координационните съвети.

Срок: м.
септември

Отг.: директорът

2. Запознаване на педагогическия и непдагогическия персонал с формите на насилие, с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в ЦСОП и с Алгоритъма за прилагане на механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в центъра. Изготвяне на списък с подписи.

Срок: м.
септември

Отг.: КС

3. Създаване на единни правила за задълженията на всички служители, свързани със случаите на тормоз, изготвени от координационния съвет и заложи в Вътрешните правила за дейността на ЦСОП.

Срок: до края на
м. Октомври

Отг.: КС

4. Запознаване на учениците и родителите с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в центъра по ред, определен от директора – учениците и родителите се запознават на родителски и екипни срещи.

Срок: м. XI,
родителска среща

Отг.: КС, класни
ръководители

5. Извършване на оценка на тормоза между учениците в училището в края на учебната година посредством *анкета за наличие на тормоз на П. Калчев*

Срок: октомври -
ноември

Отг.: КС

6. Анализ и обобщаване на резултатите от оценката и резултатите на изследването се извършва от координационния съвет.

Срок: в края на учебната година

Отг.: Психолог

7. Запознаване на заинтересованите страни с обобщените резултати и обсъждане на необходимостта от предприемане на конкретни мерки и действия – на заседание на ПС, на родителски срещи,.

Срок: по заявка

Отг.: КС

8. Разработване от Координационния съвет на план за съответната учебна година за противодействие на училищния тормоз във връзка с установените и анализирани резултати от анкетирането (изследването), който се утвърждава от директора на училището. Планът се актуализира ежегодно, при необходимост може да има актуализация и по време на учебната година към края на първия учебен срок – месец януари.

Срок: до края на месец октомври

Отг.: КС

9. Да се разработят и въведат превантивни мерки за предотвратяване и противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в Центъра / точка 2.2 от политика за противодействие на училищния тормоз/.

Срок: през учебната година

Отг: кл.р-ли,
координационен съвет

10. Обучителни дейности по превенция и интервенция на ниво клас.

Срок: до 15.11.2021г.

Отг.: КС

11. Да се изнесат уроци с представители на отдел „Пътна полиция”, с цел намаляване броя на пътните инциденти и травми по пътищата с деца и ученици.

Срок: до м. 06

Отг.: КС

12. Да се изнесат уроци по Националната програма „Работа на полицията в училищата”, /“Непълнолетните извършители на престъпления”/, като същите се съгласуват с инспектора по превенция и инспектора от ДПС РУ на МВР-Велинград

Срок: по заявка.

Отг.: КС

14. **Предприемане на процедури при наличие на тормоз.**
15. **Интервенции в ситуации на тормоз, според приетите правила:**
16. **При слабо нарушаване на правилата /според ниво 1 от Класификация на нивата и формите на тормоз да се предприемат съответни действия (табл. 1 към Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в центъра)**

Срок: през учебната година

Отг.: класните ръководители

17. **При повтаряне на едни и същи нарушения на правилата /според ниво 2/, да се изготви протокол за тормоз.**

Срок: през учебната 2021/2022г.

Отг: КС

18. **При сериозно нарушаване на правилата /според ниво 3/ – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, както на детето-жертва, така и на детето- извършител: Да се насочи детето- извършител към полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм. Да се изготви протокол за тормоз – среща с родителите, възстановяване на щетата.**

Срок: през учебната година

Отг.: Директор, КС

19. **Включване на учениците в допълнителни програми – извънкласни дейности.**

Срок: през учебната година

Отг.: КС

20. **Въвеждане на дневник за регистриране и описване на ситуации на тормоз, който се съхранява при психолога.**

Срок: м. септември

Отг.Психолог:

21. **Обучителни дейности по превенция и интервенция на ниво център.**

22. **Изготвяне на общи правила.**

Срок: м. октомври

23. **Създаване на система за насочване към други служби:**

Отг.:координационен съвет

24. **Включване на родителите: уведомяване, разговори и консултации с психолог.**

Срок: през учебната година

22. Семинар с педагогическите специалисти на тема: „Предизвикателства в общуването учител – родител – ученик“.

Срок: м. април 2022г.

Отг.: КС

23. Тясно взаимодействие на Координационния съвет с ръководителите на паралелки/групи за точно спазване на Вътрешните правила за дейността и ПВТР от учениците в центъра, като се прилагат необходимите административни мерки при несъобразяване с установените правила.

Срок: през учебната година

Отг.: КС, кл. р-ли

24. Да се спазва и укрепва вътрешния ред в ЦСОП. Деклариране от страна на всички ученици, родители, че са запознати с ПВР в центъра, с Правилника за дейността и с Вътрешните правила на ЦСОП .

Срок: м.октомври

Отг.: класни ръководители

25. Дежурства на учителите, с цел поддържане на ред и дисциплина по време на учебните занятия и междучасията.

Срок: през уч.година

Отг.:зам. Пед.специалисти

26. При установяване на значими нередности и прояви на тормоз над ученици, съевременно да се уведомяват членовете на Координационния съвет.

Срок: през уч.година

Отг.: учителите и служители

27. Индивидуална и групова работа с контингента ученици, които са регистрирани до момента и активна дейност за превенция с тези, които са предразположени към подобни прояви с цел недопускането им.

Срок: през уч.година

Отг.: психолог

V. Взаимодействие с обществеността:

1. Координационният съвет да работи в сътрудничество с класните ръководители, педагогически специалисти, училищното настоятелство, родителите.
2. Координационният съвет да взаимодейства с:

2.1. Отдел „Закрила на детето“;

2.2. Местната комисия за БППМН;

2.3. Дирекция „Социално подпомагане“;

2.4. Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи /Към Държавна агенция за закрила на детето функционира Национална телефонна линия за деца 116 111/ ;

2.5. Центровете за социална превенция, консултативни кабинети;

2.6. Обществените възпитатели;

2.7. Инспекторите от ДПС;

2.8. Националната мобилна група за психологическа подкрепа във връзка Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция от март 2010 година /сформирана със заповед №РД 09-555/26.04.2016 г. на министъра на образованието и науката/;

2.9. Неправителствени организации.